

SAMEDIGGI

SAMEDIGGE

SAEMIEDIGKIE

SAMETINGET

MØTEBOK 4/90

SIDE 1

Tid : 27. nov. 1990, kl. 15.00 - 18.15
28. nov. 1990, kl. 09.00 - 12.00 / kl. 15.00 - 19.00
29. nov. 1990, kl. 09.00 - 11.15

Sted : Samelandssenteret, Karasjok

Representanter:

1. Olav M. Dikkanen	21. Mary Mikalsen Trollvik
2. Magnhild Mathisen	22. Nils Jernsletten
3. Inger K. Juuso	23. Aage Pedersen
4. Johan Jernsletten	24. Ester Fjellheim
5. Steinar Pedersen	25. Olav Andersen
6. Jon V. Aslaksen	26. Haldis Thommassen
7. Hans Guttorm	27. Inger-Ann Fossli
8. John H. Eira	28. Oddvin Storelv
9. Egil Olli	29. Ivar M. Simonsen
10. Ole H. Magga	30. Inger A. Johansen
11. Mathis M. Sara	31. Lennart Mikkelsen
12. Mikkel A. Gaup	32. Ante Eriksen
13. Alf E. Nystad	33. Ing-Lill Pavall
14. Josef Vedhugnes	34. Ella Holm Bull
15. Peder Mathisen	35. John Nordfjell
16. Svein H. Bårdsen	36. Jarle Jonassen
17. Ruth Rye Josefsen	37. Máret Guhttor
18. Mimmi Bæivi	38. Ingrid Wernberg
19. Eilif O. Larsen	39. Johan M. Sara
20. Lars Nilsen	

Mathis Mathisen Sara møtte ikke, ikke meldt forfall.

Søknader om permisjon ble referert og innvilget for følgende representanter:

- nr 5: Steinar Pedersen,
- nr 7: Hans Guttorm,
- nr 12: Mikkel A. Gaup,
- nr 20: Lars Nilsen,
- nr 21: Mary Mikalsen Trollvik,
- nr 27: Inger Ann Fossli,
- nr 35: John Nordfjell
- nr 36: Jarle Jonassen.

Representant nr 14: Josef Vedhugnes innvilget permisjon for tirsdag 27.11. Tok sete 28.11. kl. 09.45.

Permisjon ble innvilget for følgende representant: Ingrid Smuk Rollstad fra 28. november kl. 1200 og ut møttet.

Vararepresentant for representant nr 5: Ingrid Smuk Rolstad, tok sete.

Vararepresentant for representant nr 7: Ragnhild Nystad tok sete.

Vararepresentant for representant nr 12: Kirsten A. B. Eira tok sete.

Vararepresentant for representant nr 20: Johan Larsen tok sete.

Vararepresentant for representant nr 21: Reidar Solberg tok sete.

Vararepresentant for representant nr 27: Else Grete Broderstad tok sete.

Vararepresentant for representant nr 35: Nora Marie Bransfjell tok sete.

Vararepresentantene for representant nr 36: Laura Jåma Renfjell og Sigfred Jåma var innkalt, men meldte forfall.

Saksliste:

- SAK 39/90 KONSTITUERING AV SAMLINGEN
- NAVNEOPPROP, PERMISJONER/ INNKALTE VARAMEDLEMMER.
- GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE
- SAK 40/90 KUNNGJØRING AV NYE SAKER
- SAK 41/90 SAMETINGRÅDETS ORIENTERING OM SIN VIRKSOMHET,
HERUNDER REFERATSAKER
- SAK 42/90 UTDANNINGSSKADELIDTE PÅ GRUNN AV ANDRE VERDENSKRIG -
UTTALELSE.
- SAK 43/90 PROSPEKTERING A/S - SØKNAD OM KONSESJON FOR UTTAK
AV NATURSTEIN - NARANAS. UTTALELSE.
- SAK 44/90 EVALUERING AV NORDISK SAMISK INSTITUTT.
- SAK 45/90 NOTAT OM PRINSIPPER FOR MYNDIGHETSOVERFØRING TIL
SAMETINGET.
- SAK 46/90 SAMETINGETS MØTEPLAN FOR 1991.

SAK 39/90 KONSTITUERING AV MØTET

Møtelederskapet ved Mimmi Bæivi åpnet møtet.

a) Godkjenning av innkalling

Vedtak: Innkallingen av 05.11. 1990 ble enstemmig godkjent.

b) Godkjenning av saksliste:

Vedtak: Sakslisten som fulgte innkallingen ble enstemmig godkjent.

c) Søknad fra representanten Steinar Pedersen om fritak fra vervet i den tid han sitter som Personlig rådgiver for Kommunalministeren.

Vedtak: Steinar Pedersen fritas for sitt verv som Sametingsrepresentant i den tid han sitter som personlig rådgiver for Kommunalministeren. Ingrid Smuk Rolstad tar sete i det tidsrom Steinar Pedersen er fritatt. Det foretas nytt valgoppgjør i valgkrets 2, Tana for å kåre vararepresentant for Ingrid Smuk Rolstad.

SAK 40/90 KUNNGJØRING AV NYE SAKER

Det ble fremmet følgende saker:

- 1) Egil Olli: Anmodning om å opprette et samepolitisk referanseutvalg for å ivareta særlige samiske interesser i de pågående EØS-forhandlingene.
- 2) Ingrid Wernberg: Samenes engasjement i forbindelse med vinter-OL i 1994 i Lillehammer.
- 3) Ragnhild Nystad: Bruken av samiske stedsnavn.
- 4) Olav Andersen: Vernebestemmelser og samiske interesser.
- 5) Johan Jernsletten: Sámi alfabetiseren
- 6) Ante M. Eriksen: Vei til samebygda Musken i Tysfjord kommune.
- 7) Ingrid Wernberg: Helhetlig samisk mediaplan

- 8) Johan Larsen: Etablering av utdanningstilbud i økologi med hovedvekt på samiske næringsutøvelse
- 9) Jon V. Aslaksen: Forslag til endring i valgloven.

Det ble fattet følgende vedtak til kunngjøringer av nye saker:

- 1) Møtelederskapet innstiller overfor plenum at saken oversendes Sametingsrådet til behandling.

Måret Guhttor fremmet følgende forslag: Saken avvises.

Måret Guhttor forslag ble vedtatt med 26 mot 11 stemmer som ble avgitt for møtelederskapets forslag.

- 2) Møtelederskapet innstiller overfor plenum at saken oversendes Sametingsrådet til behandling.

Enstemmig vedtatt.

- 3) Møtelederskapet innstiller overfor plenum at saken oversendes Sametingsrådet til behandling.

Enstemmig vedtatt.

- 4) Møtelederskapet innstiller overfor plenum at saken oversendes Sametingsrådet til behandling.

Enstemmig vedtatt.

- 5) Møtelederskapet innstiller overfor plenum at saken oversendes Sametingsrådet til behandling.

Enstemmig vedtatt.

- 6) Møtelederskapet innstiller overfor plenum at saken oversendes Sametingsrådet til behandling.

Enstemmig vedtatt.

- 7) Møtelederskapet innstiller overfor plenum at saken oversendes Sametingsrådet til behandling.

Enstemmig vedtatt.

- 8) Møtelederskapet innstiller overfor plenum at saken oversendes Sametingsrådet til behandling.

Enstemmig vedtatt.

- 9) Møtelederskapet innstiller overfor plenum at saken oversendes Sametingsrådet til behandling.

Enstemmig vedtatt.

**SAK 41/90 SAMETINGSRÅDETS ORIENTERING OM SIN VIRKSOMHET
HERUNDER REFERATSAKER.**

Sametingets president Ole Henrik Magga orienterte om rådets virksomhet.

Det ble fremmet skriftlig merknad fra Eilif O. Larsen:

Jordbruket - En samisk næring.

Anmodning om å få utredet de rettslige forpliktelser som myndighetene er bundet av overfor den samiske befolkningen.

SAK 42/90 UTDANNINGSSKADELIDTE PÅ GRUNN AV ANDRE VERDENSKRIG.

I DOKUMENTER

- Brev av 13.06.90 fra TSSV til Sametinget
- Brev av 22.03.90 fra USKAV
- Kopi av brev 10.02.90 fra TSSV til Kommunaldep.
- Brev av 28.09.88 fra USKAV til Norsk sameråd
- Vedtak i Norsk sameråd i sak R 35/ 88
- Vedtak i Norsk sameråd i sak R 6/89
- Brev av 16.10.88 fra TSSV til Norsk sameråd
- Brev av 26.05 1990 fra TSSV til Utdanning- og forskningsdep.
- Landsmøteresulusion fra NSR- landsmøte 1987

II INNSTILLING

Hovedkomiteen for undervisning og forskning fremmet følgende innstilling for Sametinget ved saksordfører Magnhild Mathisen:

UTDANNINGSSKADELIDTE PÅ GRUNN AV ANDRE VERDENSKRIG - UTTALELSE

Komiteen foreslår:

Sametinget viser til at skolesituasjonen i Norge var ustabil under tyskernes okkupasjon i årene 1940 -45. Også etter krigen gikk det flere år før skoletilbudet igjen var tilfredsstillende. For de grupper som mistet sitt skoletilbud under krigsårene ble det enkelte steder gitt tilbud om skolerang i slutten av 1940-årene og begynnelsen av 1950- årene. Men det er på det rene at få elever i de samiske områder nyttiggjorde seg tilbudet.

Skoletilbudet for samiske barn har ikke vært tilpasset verken deres kultur eller språkforutsetninger. En opplæringsgssituasjon hvor undervisningen kun foregikk på norsk, noe som for dem var et fremmedspråk, var lite tilfredsstillende og gav neppe særlig faglig utbytte. Dette forholdet varte fram til 1960-årene. Manglende kunnskaper, særlig i norsk språk, har medført at mange samer har opplevd utilstrekkelighet i sin arbeidssituasjon.

For mange har manglende utdanning resultert i at de har blitt stående som tapere i konkurransen på arbeidsmarkedet, og ofte blitt stående med de dårligst betalte og samtidig de fysiske mest belastende jobber. Dette har for mange resultert i slitasjeskader i ung alder.

Sametinget er orientert om at grupper - som påberoper seg å ha blitt påført skade som følge av manglende grunnskoletilbud under den andre verdenskrig - er organisert i Kautokeino, Karasjok og Prosanger. Det er også foretatt registreringer av de personer som mener seg å tilhøre den skadelidte gruppen. Dels har registreringen skjedd i regi av gruppene selv og dels av utenforstående personer. Sametinget har ikke grunnlag for å vurdere realitetene eller det faglige innhold av de registreringer som er gjennomført.

Gruppene synes å ha samlet seg om følgende krav overfor de sentrale myndigheter:

- Erstatning / offentlig oppreisning.
- Ekstra pensjonspoeng og lavere pensjonsalder.
- Undervisningsopplegg med lønn.

Krav om erstatning/ offentlig oppreisning, ekstra pensjonspoeng og lavere pensjonsalder må ses i sammenheng med et ønske om å skape en økonomisk trygg alderdom for dem det gjelder. Det synes å være lite tvil om at denne aldersgruppen, selv etter en omfattende skolering, vil ha små muligheter til å konkurrere om jobber i et stramt arbeidsmarked eller etablere egen næringsvirksomhet. Det vil derfor være rimelig at myndighetene vurderer aktuelle tiltak med sikte på å sikre denne gruppen trygge vilkår i sin alderdom. Sametinget understreker at det er viktig at staten med bakgrunn i den fornorskningsspolitikk som er ført sørger for en verdig løsning av denne saken for den gruppe det primært gjelder.

Sametinget støtter også kravet om et undervisningsopplegg med lønn.

Avlutningsvis vil Sametinget bemerke at betydelige grupper mennesker, både blant samer, innbyggere i og utenfor Finnmark, har vært skadelidende i økonomisk henseende på grunn av den andre verdenskrig. Aktuelle støttetiltak som kompensasjon for tapt skolegang, bør derfor tilgodese større grupper enn de som i dag opptrer på de registrerte lister som skadelidende på grunn av tapt grunnskoletilbud i krigsårene.

III VOTERING

Hovedkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

SAK 43/90 PROSPEKTERING A/S - SØKNAD OM KONSESJON FOR UTTAK AV NATURSTEIN - NARANAS . UTTALELSE.

I DOKUMENTER

- Brev av 06.07.90 fra Guovdageainnu suohkan - anmodning om uttalelse

II INNSTILLING

Hovedkomiteen for rettigheter fremmet følgende innstilling for Sametinget ved saksordfører Inger K. Juuso:

PROSPEKTERING A/S - SØKNAD OM KONSESJON FOR UTTAK AV NATURSTEIN - NARANAS. UTTALELSE

Komiteen foreslår:

Sametinget viser til at i denne saken er det mange hensyn og momenter som gjør seg gjeldene. De momenter som det her må tas hensyn til er bl. annet forholdet til samiske rettigheter, sysselsettingssituasjonen i samiske områder, reindrift, natur- og miljøvern og samisk kulturminnevern.

Sametinget har ved flere anledninger tilkjennegitt prinsipielle betenkeligheter ved utbygninger og naturinngrep som inneskrenker og er til skade for samisk kultur og næringsinteresser.

Sametinget har også formulert prinsipielle betenkeligheter med naturinngrep før rettighetsspørsmålet vedrørende land og vann er avklart. Samerettsutvalgets arbeid med disse spørsmål vil bli sentralt i framtiden.

Sametinget vil i denne forbindelse vise til Regjeringens langtidsprogram 1986-89, St.meld.nr 83, pkt.15.6.2 der det heter:

Det må utvises betydelig varsomhet og tilbakeholdenhet med naturinngrep der samiske interesser vil kunne bli berørt. Regjeringen vil ikke ta initiativ til større inngrep i naturområdene på Finnmarksvidda før Samerettsutvalget har avsluttet sitt arbeid med rettighetsspørsmålene.

Området vil sannsynligvis inneholde en del kulturminner. Disse må registreres og det må tas hensyn til disse når endelig vedtak om eventuell drift skal fattes.

Det omsøkte området ligger i reinbeitedistrikt 30-31, Kautokeino fellesbeiter. Dette distriktet er vinterbeiter for hele Vest-Finnmark reinsogn.

Det drives et meget intensiv reindrift i området og området er et kjerneområde for reindrift. Området ligger i et kultur-landskap der det drives en aktiv samisk reindrift. Reindrift er Guovdageainnu kommunes største næring. En eventuelt drift av natursteinsbrudd vil ha konsekvenser for reindriften i området. Sametinget vil her henvise til uttalelse fra Reindriftskontoret i Vest-Finnmark der det vises til at området er av stor betydning for reindriften, da det berører ett kjerneområde for reindriften med bl.a. vinterbeiteland og reinflyttelei i området.

Hensynet til sysselsettings situasjonen i Guovdageaidnu er viktig i denne saken. Guovdageainnu suohkan la i sin behandling av saken stor vekt på dette. Guovdageainnu suohkan har stor arbeidsledighet. Gruvedriften ved Bidjovaggegruber vil sannsynligvis bli nedlagt våren 1991. De faglige personellmessige ressurser og den kompetanse som er opparbeidet ved gruvene kan nyttes i natursteinsbruddet. Når det gjelder reindriften er det usikkert hvor mange som kan sysselsettes innenfor den i fremtiden. Nye arbeidsplasser vil derfor være kjærkommen for kommunen.

Guovdageainnu suohkan stilte ved anbefalingen av håndgivelsesavtalen krav om at det må utarbeides en oversikt over antall arbeidsplasser et natursteinsbrudd vil gi kommunen. Dette er ennå ikke blitt gjort og det er derfor usikkert hvor mange arbeidsplasser prosjektet vil gi.

Det er tre sett forhold som i denne saken må vurderes:

1. Retten til den ressurs som skal utnyttes og hvem som er den rette håndhever av denne rett.
2. Fordeler av ressursens utnyttelse.
3. Skadevirkninger av utnyttelsen.

Tradisjonelt har tiltakshaverne i slike tilfeller tidligere som regel bare vurdert skadevirkningene overfor samene (forhold 3) og utbetalt erstatninger til enkeltpersoner eller grupper. Ofte har skadeerstatningene skjedd på utilstrekkelig vurderingsgrunnlag og skapt betydelige konflikter i det samiske samfunn.

Sametinget vil slå fast at retten til det område det her er tale om med alle områdets ressurser både over og under jorden tilhører det samiske folk. Noen overenskomster med enkeltpersoner fra tiltakshavernes side samt skadeerstatningsutbetalinger fra tiltakshaver til enkeltpersoner, grupper eller enkelt næringer er derfor ikke akseptabelt.

Idag opptrer staten på det samiske folks vegne i sin forvaltning av området. For tiden pågår utredning om fremtidig forvaltning av rettigheter i de samiske områder. Sametinget vil være det rette organ til å hevde samenes kollektive rettigheter i tilfeller som dette og også eventuelt å delegerer hevdelsen av rettighetene til andre samiske organ.

Sametinget er inneforstått med at Guovdageaidnu har behov for å styrke sitt næringsliv og at natursteinbruddet kan være verdifullt i denne sammenheng. For fullt ut å vurdere disse sidene av tiltaket, må det klargjøres nærmere hvilken sysselsettingseffekt tiltaket vil få og hvorvidt de betingelser som kommunen har skissert i sitt vedtak av 21.06.90 kan realiseres.

Sametinget vil her også vise til forskrifter om konsekvensutredninger etter plan og bygningsloven ved større utbyggings tiltak vedtatt i statsråd 27.07.90. Etter dette skal det utarbeides en konsekvensutredning på forhånd for å klargjøre virkninger for miljø, naturinteresser og andre samfunnsforhold ved større utbygginger. Dette gjelder blant annet steinuttak på mer en 50 dekar, men også for mindre arealer og når det er motstridende interesser og når virkningene er særlig usikre. Naranašfeltet vil komme inn under disse bestemmelsene.

Natursteinbruddet vil få konsekvenser for området. Sametinget forutsetter derfor at det utarbeides en konsekvensanalyse før en eventuell driftstillatelse gis.

Sametinget kan på det grunnlag som idag foreligger ikke innta et endelig standpunkt i saken. Sametinget kan imidlertid akseptere at planlegging av tiltaket kan fortsette etter de ovennevnte anførte retningslinjer. Sametinget vil på grunnlag av de lovpålagte konsekvensutredninger som det overfor er vist til og på grunnlag av en endelig tilrådning fra kommunens side gi en endelig uttalelse i saken.

Representanten Jon V. Aslaksen fremmet følgende kl. 09 - forslag:

Sametinget tilrår at Prosjektering A/S får konsesjonen slik de har søkt.

III VOTERING

Hovedkomiteens innstilling ble vedtatt mot en stemme som ble avgitt for Jon V. Aslaksens forslag.

SAK 44/90 EVALUERING AV NORDISK SAMISK INSTITUTT. UTTALELSE.

I DOKUMENTER

1. Kirke- og kulturdepartementets brev av 28.mai 1990
2. Evalueringsrapporten av 10. mai 1990
3. NSI's notat av 11.05.90: Forslag av Elina Helander

II INNSTILLING

Hovedkomiteen for undervisning og forskning fremmet følgende innstilling for Sametinget ved saksordfører Magnhild Mathisen:

EVALUERING AV NORDISK SAMISK INSTITUTT - UTTALELSE

Komiteen foreslår:

1. Sametinget finner det positivt at Nordisk Ministerråd har iverksatt en evaluering av virksomheten i Nordisk Samisk Institutt. Evalueringsrapporten av 10. mai 1990 inneholder mye interessant materiale om instituttets virksomhet siden opprettelsen i 1973, og de forslag til framtidige tiltak som fremmes synes å kunne være gjennomførbare så langt de rekker. På den annen side viser tinget til at grunnlaget for flere av de analyser og konklusjoner som foretas i rapporten er altfor spinkle. På denne bakgrunn finner Sametinget i denne omgang det derfor ikke aktuelt å drøfte enkelthetene i evalueringsrapporten. En bredere gjennomgang av instituttets virksomhet med forslag til mere detaljerte framtidige tiltak, må skje på bakgrunn av en grundigere utredning der både Nordisk Samisk Institutt, andre samiske organer og andre berørte interesser deltar. Den foreliggende rapport er uegnet som utgangspunkt for omorganisering av Nordisk samisk institutt.

2. Sametinget viser til at Nordisk Samisk Instituttets vedtekter og organisasjonsstruktur har bestått siden opprettelsen. Det synes å være en gryende erkjennelse både i og utenfor instituttet at tiden nå er moden for å se på virksomheten i sin fulle bredde og foreta en vurdering av måten arbeidet er organisert og styrt på. I denne forbindelse synes evalueringsrapporten å ha bidratt til den positive holdningen til eventuelle endringer i den framtidige virksomhet uttalelsen fra instituttets styre av 14.08.1990, gir uttrykk for. Dette gir etter Sametingets mening et godt grunnlag for framtidige vurderinger.

Slik det også er pekt på i evalueringsrapporten har instituttets omgivelser endret seg sterkt siden opprettelsen. De seneste årene er det etablert en rekke samiske institusjoner som sammen med den øvrige samfunnsutviklingen har medført nye utfordringer for instituttet. Dette spesielt med hensyn til overordnede mål og strategier for instituttets virksomhet. De utfordringer Nordisk Samisk Institutt i den nærmeste framtid står overfor, deler instituttet med andre samiske forsknings- og utredningsinstitusjoner, samt universiteter, høyskoler og andre institusjoner som forsker om samiske forhold.

3. Skal samisk forskning kunne utvikles til et frontområde i nasjonal, nordisk og internasjonal sammenheng må det snarest foretas en nærmere prinsipiell avklaring av målsettinger, organiseringsformer og finansiering av samisk forskning og forskning om samiske forhold. Evalueringsrapportens forslag om et eget samisk forskningsråd må etter Sametingets mening vurderes i denne sammenheng, og ikke eksplisitt knyttes til eventuelle framtidige endringer ved Nordisk Samisk Institutt. Sametinget mener at områder som vil være aktuelle for drøftelse ved en slik prinsipiell vurdering blant annet vil være:

- en vitenskapsteoretisk og fagpolitisk avklaring av selve begrepet "samisk forskning"
- spredning versus konsentrasjon av samiske forsknings-, utrednings- og utdanningsinstitusjoner
- rekruttering og kompetanseoppbygging av samiske og samisktalende forskere
- styrking av teorisiden innen ulike samiske kulturfag
- styrking av formidlingssiden
- oppbygging av et samisk forskningsnett på nasjonalt og nordisk plan

Sametinget ber derfor Nordisk Ministerråd og de nasjonale myndigheter i Norge, Sverige og Finland om å bidra til den forannevnte utredning. Nordisk Samisk Institutt bør tilføres ekstraordinære prosjektmidler til å kunne ivareta sekretær og andre utredningsfunksjoner i forbindelse med utredningen.

4. Et av målene med en slik utredning må etter Sametingets mening være å styrke Nordisk Samisk Institutt posisjon som den sentrale samiske forsknings- og utredningsinstitusjon. Slik evalueringsrapporten også peker på er det et problem at en så betydelig del av instituttets virksomhet finansieres av eksterne prosjektmidler. Dette gir begrensede muligheter med hensyn til langsiktig planlegging.

Sametinget vil til slutt understreke at Nordisk Ministerråd må legge forholdene best mulig til rette for virksomheten i Nordisk Samisk Institutt mens arbeidet med forannevnte utredning pågår. Tinget viser i denne sammenheng spesielt til de organisasjonsutviklingstiltak instituttet selv har iverksatt (jf. spesielt instituttbestyrer Elina Helanders notat av 11.05. 1990 m/vedlegg). Dette koblet til en framtidig utredning av mere prinsipielle forhold vedrørende samisk forskning vil på sikt kunne gi optimale løsninger for en samlet ressursbruk innen samisk og samiskrelatert forskning og utredningsvirksomhet.

Det ble fremmet skriftlige merknader fra Inger A. Johansen, Nils Jernsletten og John H. Eira som er arkivert sammen med møteprotokollen.

III VOTERING

Hovedkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

SAK 45/90 PRINSIPPER FOR MYNDIGHETSOVERFØRING TIL SAMETINGET

I DOKUMENTER

- Sametingsrådets notat datert 13.11.90 - Prinsipper for myndighetsoverføring til Sametinget.
- Sak R 34/90 - NOU 1989:5 En bedre organisert stat - Innstilling fra utvalget som har utredet statlige tilknytnings- og organisasjonsformer.
- Oversikt over statlige råd og utvalg som har oppgaver innenfor Sametingets arbeidsområde og oversikt over statlige tilskudsordninger i samesaker.

II INNSTILLING

Hovedkomiteen for organisasjon og konstitusjon ved saksordfører Máret Guhttor fremmet sametingsrådets notat med konklusjon som innstilling:

NOTAT OM PRINSIPPER FOR MYNDIGHETSOVERFØRING TIL SAMETINGET

Komiteen foreslår:

1 INNLEDNING

Sametinget har nå fungert i et år. På den korte tiden har Sametinget klart å markere seg på en positiv måte. Sametinget har engasjert seg i saker over et vidt spekter og har opparbeidet seg status og respekt på mange områder.

Ved opprettelsen av Sametinget var det klart at man ikke kunne fastsette myndighetsområde, kompetanse og arbeidsmåte en gang for alle for tinget. Det var flere årsaker til dette. For det første ble det 17.2.1981 enighet mellom regjeringen og de samiske organisasjoner å prioritere Samerettsutvalgets arbeid slik at spørsmålet om en folkevalgt samisk organ og spørsmålet om gunnlovsfesting av samiske rettigheter skulle utredes først. Samerettsutvalgets første delinnstilling (NOU 1984:18 Om samenes rettstilling) konsentrerte seg derfor om disse to hovedspørsmål. Spørsmålet om retten til land og vann ble utsatt til senere innstillinger som utvalget nå arbeider med.

Dessuten ble det etterhvert også slått fast at Sametinget selv måtte spille en viktig rolle for utforming av sin egen arbeidsmåte og tinget må selv ifølge sin natur være det fremste organ til å formulere ambisjonene for seg selv som et folkevalgt organ. Dette synet understreket både Justisdepartementet og Justiskomiteen i Stortinget og man unngikk derfor også å fastlegge at tingets myndighet skulle begrenses i lovs form til å kun være "rådgivende", slik Samerettsutvalget hadde gått inn for.

Det har slik vært en naturlig utvikling at Sametinget skulle ta opp spørsmålet om sin egen myndighet. Dertil har Regjeringen nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe på embedsmannsnivå for å utrede hvilke områder det kan skje en myndighetsoverføring til Sametinget. Sametingsrådet er blitt orientert om dette arbeidet av departementsråden i Kommunaldepartementet i forbindelse med plenumsmøtet i september 1990.

Med denne bakgrunn er det rimelig at Sametinget nå tar opp en prinsipiell drøfting av sin egen rolle og myndighet. Det er realistisk å regne med at det i 1992 kan skje endringer i retning av oppgaveoverføringer fra sentrale myndigheter til Sametinget.

Sametingsrådet legger opp til en totrinnsdrøfting av denne saken. Først vil vi ha en prinsippdebatt om selve begrepet myndighet for å kartlegge tingets prinsipielle holdninger om dette spørsmålet.

Vi vil med bakgrunn i dette legge fram konkrete forslag for 1992 hva overføring av forvaltningsoppgaver angår. Rådet understreker at myndighet og innflytelse er noe vi må kjempe for og ikke noe vi skal vente at vi blir gitt uten videre.

2 SAMETINGETS MYNDIGHET I DAG

2.1 BAKGRUNN

Sametinget ble opprettet i medhold av lov av 12. juni 1987 nr. 56 Om Sametinget og andre rettsforhold (sameloven), § 1-2.

Samelovens formål er "å legge forholdene til rette for den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv", (jf. § 1-1). Sametinget er et redskap som skal gi innhold i denne målsettingen.

Sametinget trer inn i alle funksjoner, rettigheter og plikter til Norsk sameråd (jf. sameloven § 3-1 første ledd).

Sametingets arbeidsområde, initiativrett og myndighet framgår av sameloven § 2.1 og lyder:

"Sametingets arbeidsområde er alle saker som etter tingets oppfatning særlig berører den samiske folkegruppe.

Sametinget kan av eget tiltak reise og avgi uttalelser om alle saker innenfor sitt arbeidsområde. Det kan av eget tiltak også legge fram saker for offentlige myndigheter og private institusjoner m.v.

Sametinget har beslutningsmyndighet når dette følger av andre bestemmelser i loven, eller fastsatt på annen måte."

2.2 SAMETINGETS ORGANER

Sametinget

Sametinget består av 39 representanter, valgt fra 13 valgkretser. Professor Ole Henrik Magga, Guovdageaidnu, ble valgt til tingets leder.

Sametingsrådet

Sametinget valgte på den første ordinære samlingen i henhold til overgangsreglene §§ 8, 9 og 10 (jf. punkt 3.1.1. foran) et same-tingsstyre på fem personer, bestående av:

Ole Henrik Magga, leder
Mary Mikalsen Trollvik, nestleder
Lennart Mikkelsen
Ella Holm Bull
Alf Nystad

Etter at Sametingets forretningsorden var vedtatt den 29.mai 1990 med hjemmel i samelovens § 2-14 fikk styret den nye betegnelsen "Sametingsråd". Samtidig fikk lederen og nestlederen tittelen henholdsvis president og visepresident.

Rådet står for ledelse og drift av Sametingets virksomhet.

Hovedkomiteer

Etter at forretningsorden ble vedtatt ble det nedsatt seks hovedkomiteer som har til oppgave og forberede de saker som Sametingsrådet oversender til plenum.

Hovedkomiteene er:

Hovedkomite for undervisning og forskning
Hovedkomite for næringer, natur og miljø
Hovedkomite for rettigheter
Hovedkomite for sosial- og helsespørsmål
Hovedkomite for kultur og språk
Hovedkomite for organisasjons- og konstitusjonsspørsmål

Møtelederskap

Etter foretningsorden består Sametinget også av et møtelederskap på tre personer som står for ledelse av plenum.

Administrasjonen

Norsk sameråds administrasjon gikk over til å bli Sametingets administrasjon fra tidspunkt Sametinget trådte i funksjon. Administrasjonen tok i bruk nye lokaler i oktober. Administrasjonslokalet i sentrumsbygget er på 480 m², og er utleid av Karasjok kommune.

Personalutvalget

Sametinget oppnevnte på styremøte 12-13.12.89 et personalutvalg bestående av 3 representanter valgt av sametingsstyret og 2 representanter fra tjenestemennene, til å behandle tilsettingsaker og alle saker etter tjenestemannsloven §§ 8-10 og 12-17 nr. 3.

I dag består Personalutvalget av følgende:

Ole Henrik Magga, leder
Mary Mikalsen Trollvik, nestleder
Lennart Mikkelsen
Karin Jonhild Somby (tjenestemannsorganisasj. representant)
Nils I. Somby, (tjenestemannsorganisasj. representant)

2.3 MYNDIGHET

2.3.1 SAMETINGETS PLASSERING INNENFOR DET NORSKE STATSSYSTEM.

En diskusjon om overføring av myndighet til Sametinget vil også avhenge av hvor Sametinget defineres til å være i det politiske system i Norge.

Defineringen av Sametingets rolle vil være vesentlig i en debatt om overføring av myndighet. I utgangspunkt må en hevde at Sametingets rolle ikke uttømmende kan defineres i dag. Sametingets rolle vil måtte kunne endres over tid. Dette er blant annet avhengig av myndighetsområdet Sametinget vil kunne få tildelt og hvor på den politiske skala Sametinget vil bli plassert.

2.3.2 ENDELIG AVGJØRELSESMYNDIGHET

De områder lovgivningen positivt tillegger Sametinget av beslutningsmyndighet er Sametinget som øverste valgmyndighet, fastsettelse av personalreglement, herunder foreta egne ansettelser og utarbeidelse av forretningsorden.

Som nevnt har Sametinget endelig avgjørelsesmyndighet på tre områder:

- øverste valgmyndighet, samelovens § 2-10
- ansettelse av egen administrasjon, samelovens § 2-12
- fastsette forretningsorden, samelovens § 2-14

Denne myndighet er gitt Sametinget i medhold av lov og kan ikke overprøves.

2.3.3 FORVALTNINGSMYNDIGHET GJENNOM DELEGASJON

Sametinget har fått delegert forvaltningsmyndighet på to områder:

- Samisk utviklingsfonds virksomhet
- fordeling av midler fra kap. 503, postene 70.1 og 70.2.

Denne forvaltningsmyndigheten består i behandling av enkeltsøknader på grunnlag av de retningslinjene det delegerende organ (Kommunaldepartementet) har utarbeidet. Det delegerende organ fungerer også som klageinstans og har stått for utarbeidelse av retningslinjene for disse. Sametinget har formelt sett liten politisk styring med disse oppgavene.

Sametinget kan i plenum diskutere hva som skal legges vekt på ved utøvelsen av denne myndigheten. Imidlertid kan det delegerende organ etter klage sette disse vedtak til side og fatte et nytt vedtak.

2.3.4 RETTIGHETER OG PLIKTER SOM HØRINGSINSTANS

Etter samelovens § 2-2 bør offentlig organer gi Sametinget anledning til å uttale seg før de treffer avgjørelser på Sametingets arbeidsområde. Loven gir ikke de offentlige organer noen ubetinget plikt til å gi Sametinget anledning til å uttale seg i saker på Sametingets arbeidsområde. Sametinget har heller ikke noen plikt til å uttale seg i saker de har fått til høring.

2.3.5 SAMETINGETS RETT TIL Å TA EGNE INITIATIV

Sametinget har en ubetinget rett til å ta egne initiativ. Dette fremgår av samelovens § 2-1,2. ledd. Sametinget kan ta opp en hver sak som er av interesse for tinget. Dette gir tinget anledning til å drive "politikk" på et vidt område. Det er også tinget selv som definerer sitt arbeidsområde. Selv om ikke Sametinget har fått en sak sendt til høring fra offentlige organer kan de likevel ta saken opp av eget tiltak å fatte de uttalelser de vil. Departementet, fylker og kommuner kan ikke forhindre Sametinget å uttale seg med begrunnelse at uttalelsen griper inn på deres myndighetsområde.

3 VURDERINGER

Hva er myndighet? -

3.1. Sametingets ulike funksjoner

3.1.1 Sametinget som politisk organ

Sametinget kan sies å være etablert ut fra to behov: Behovet for et politisk organ og behovet for et samisk forvaltningsorgan.

Det første behovet er behovet for å uttrykke en felles samisk vilje. Ved å bruke de kjente modeller for folkerepresentasjon, nemlig direkte valg av en representativ forsamling, ville man opprette en forsamling som kan tale i samenes navn. Uansett lovregler og forvaltningsordninger kan man si at Sametinget som representativ forsamling ideelt sett har pr. definisjon en uinnskrenket politisk rett til å tale på vegne av samene i Norge. Vel kan man innvende at valgdeltakelsen burde vært større, men alle med en rimelig rett til å gjøre seg gjeldende både som velger og representant i tinget, har hatt en åpen mulighet til å være med.

Denne rollen kan ikke reguleres verken med lov eller på annen måte. Denne ideelle rollen som politisk organ som samenes representative organ er allerede der og behøver ikke drøftes ytterligere.

Sametinget kan dernest ses som et politisk organ i Norge i forhold til andre politiske organ. Denne rollen reguleres delvis ved lover og forskrifter hvorav Sameloven er den viktigste så langt.

Og delvis reguleres denne rollen ved den sedvane som etterhvert innarbeides som igjen er avhengig av Sametingets egen evne til å finne fram til gode løsninger på enkelt spørsmål. Av lovregler finnes idag bare en åpen rett for Sametinget å ta opp saker på alle mulige områder, men forpliktene fra andre organ til å ta hensyn til Sametinget er ikke regelfestet - kun uttrykt i politiske erklæringer på ulike nivå i mer generelle vendinger.

Vi har sett at Regjeringen har innhentet Sametingets syn før den har fremmet proposisjoner overfor Stortinget i spørsmål av stor viktighet for samene. Med dette er det antydnet hvilken plass Sametinget skal ha i slike spørsmål selv om Sametinget ikke er definert som obligatorisk høringsorgan i lovs form. Også kommuner har forutsatt at Sametinget uttaler seg i spørsmål om inngrep i samiske områder.

Som politisk organ skal Sametinget sette målsettinger og trekke opp de store linjer for samepolitikken i Norge. Gjennomføringen skjer enten gjennom andre organer eller gjennom den forvaltning Sametinget selv har hånd om.

3.1.2 Sametinget som forvaltningsorgan

Sametinget forvalter idag seg selv og dernest har tinget fått seg delegert enkelte forvaltningsoppgaver som forvaltningsorgan på første nivå hvis vedtak kan ankes til Departementet. Ut fra tanken om at samene skal få ta seg av egne saker kan man argumentere for et samisk forvaltningssystem med Sametinget som vi kan kalle Sametingssystemet. Forvaltning kan være et viktig styringsredskap for å sette ut i livet en politikk. Derfor er forvaltning selvsagt en viktig oppgave for Sametinget.

4 KONKLUSJON

- 1 Sametinget må fristilles både som politisk og som forvaltningsmessig organ.

En eventuell framtidig myndighetsoverføring bør komme etter inisiativ fra Sametinget. Sametinget tas med på drøftelser om tinget ønsker den myndighet som overføres. Sametinget kan ikke godta å bli pålagt oppgaver de ikke ønsker eller ikke har kapasitet til å utføre.

Den myndighet som fra Sametingets side er ønskelig å få overført er beslutningsmyndighet. Sametinget bør i utgangspunkt ikke reservasjonsløst ta på seg forvaltningsmessige oppgaver som like godt kan utføres av andre organer som er fristilte fra Sametinget, slik som f.eks. Samisk utdanningsråd. Sametinget bør i denne sammenheng være det organ som utformer de regler og premisser som disse organ skal ha som grunnlag og forvalte etter. Sametinget kan også være klageinstans for vedtak som er fattet av disse organ. Det er riktig å finne fram til en riktig fordeling mellom den politiske funksjon og de forvaltningsmessige oppgaver.

- 2 Det må settes i gang forhandlinger mellom Sametinget og de sentrale myndigheter om rammer for overføring av beslutningsmyndighet.

Disse rammene bør bestå av:

- Sametingets rett til egne prioriteringer innenfor sine myndighetsområder.
- Ingen overprøving av forvaltningsvedtak fattet i Sametinget på grunnlag av skjønn
- Sametingets rett til å opprette stillingshjemler innenfor de gitte økonomiske rammer og rett til prioriteringer innen budsjettammen.

Komiteens mindretall Josef Vedhugnes fremmet følgende protokolltilførsel:

1. I.h.t. samelovens prg. 2.1 er Sametingets arbeidsområde alle saker som etter tingets oppfatning særlig berører den samiske folkegruppen.

Videre heter det i samme paragraf at Sametinget har beslutningsmyndighet når dette følger av andre bestemmelser i loven, eller er fastsatt på annen måte.

I forbindelse med opprettelsen av sameloven ble det understreket at

"samene bør ha en vesentlig grad av selvråderett og innflytelse i spørsmål av betydning for den samiske kultur stilling." (Ot.prp. 33 (1986-87) s. 24).

Sametinget er opprettet av hensyn til samene som et folk og en etnisk minoritet. Sett dette i perspektiv til folkestyreprinsippet og politisk styring, så bør Sametinget også organiseres som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. I NOU 1989:5 - En bedre organisert stat s. 152-153 er konstituering av forvaltningsorganer med særskilte og vide fullmakter sin bakgrunn i

"i et ønske om å markere forvaltningsorganets uavhengighet fra politisk styring. denne markeringen av uavhengighet gjenspeiler at det er andre verdier enn gjennomslag for folkestyreprinsippet og politisk styring som knytter seg til engasjementets karakter og virksomhetens formål".

Uansett innfallsvinkel er det Sametinget som et autonomt organ til å kunne fatte frie politiske beslutninger på vegne av den samiske befolkningen i Norge.

Sametinget skal selv ha den førende rollen når tingets stilling i det norske statlige system skal fastsettes i framtiden.

2. Sametinget har endelig avgjørelsesmyndighet på tre områder etter sameloven prg. 2-10 (øverste valgmyndighet til Sametinget), 2-12 (ansettelse av egen administrasjon) og 2-14 (fastsettelse av egen forretningsorden).

Sametinget har som overordnet målsetting å få tilført endelig beslutningsmyndighet på alle områder som berører den samiske befolkningen i Norge.

Som ikke uttømmende eksempel i denne forbindelse nevnes oppnevninger etter forslag fra samiske organisasjoner til alle statlige utvalg som behandler samiske saker, som bl.a. samisk kulturutvalg, styret til samisk teater, samisk kulturminneråd, styret for ulike utvalg under utdannings- og forskningsdepartementet m.fl.

3. Sametinget har fått delegert forvaltningsmyndighet på to områder med fordeling av midler fra kap. 503, post 50 (Samisk utviklingsfond) og post 70 (tilskudd til samiske organisasjoner, husflid m.v.).

Sametinget må etter intensjonene i bl.a. NOU 1989:5, s. 152 jfr. punkt 1 ovenfor, kunne organiseres som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter.

Som ikke uttømmende eksempel i denne forbindelse nevnes tilskuddsordninger i ulike departementsområder som omhandler støtte til samiske formål, organisasjoner m.fl. som eksempel nevnes bl.a. kap. 1520 post 75 (pressestøtte) kap. 1556, post 60 (barnetiltak), kap. 1465 post 79 (samisk kulturminnevern), kap. 320 post 79.1 (samiske kulturelle tiltak) m.fl.

4. Av ovennevnte grunner må det settes i gang forhandlinger mellom Sametinget og de sentrale norske myndigheter om rammer for overføring av endelig beslutningsmyndighet og delegert endelig forvaltningsmyndighet.

III VOTERING

Hovedkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

SAK 46/90 MØTEPLAN FOR SAMETINGETS SAMLINGER 1991

I DOKUMENTER

- Sak S 226/90 Møteplan for Sametingets samlinger 1991

II FORSLAG

Møtelederskapet fremmet dette forslag til møteplan for Sametingets samlinger i 1991:

12. - 14. februar	: Samling i Sametinget
28. - 30. mai	: Samling i Sametinget
17. - 19. september	: Samling i Sametinget
26. - 28. november	: Samling i Sametinget

Representanten Olav Dikkanen fremmet skriftlig merknad som følger som vedlegg til saken i møteprotokollen.

III VOTERING

Møtelederskapets forslag til møteplan for 1991 ble enstemmig vedtatt.

*****

Sametingets administrasjon 10.12.90

Per A. Bær

Per A. Bær

ref